

FLENSBORG **A**VIS

Løsrivelser

Suverænitet - men hvis?

Folkeafstemningen i Catalonien har bragt dilemmaet mellem folkenes selvbestemmelsesret og staternes suverænitet i fokus. Men det er ikke et nyt dilemma – specielt ikke på Balkan. Og her har Catalonien pustet nyt liv i skeletterne i skabene.

Af Uffe Andersen, freelance journalist, cand.mag (litteraturhistorie) bosat i Svederevo, Serbien

Flensborg Avis den 17.11.17 »Det her er måske det allerbedste eksempel på storpolitikks dobbeltmoral og hykleri«, sagde Serbiens præsident Vucic efter EUs reaktion på folkeafstemningen om uafhængighed i Catalonien. EU-Kommissionen erklærede afstemningen for at være »illegal« og nægtede at fordømme spansk politis optræden, der havde efterladt 900 sårede catalanske vælgere.

»Hvordan kan det være, at i Catalonien er folkeafstemningen illegal – mens Kosovo kan løsrive sig uden en folkeafstemning?«, spurgte Vucic. Mange serbere trækker en parallel mellem den spanske provins og Kosovo, som i 2008 erklærede sig uafhængig af Serbien. Ingen tvivl om at op mod 100 procent af Kosovos etniske albanere støtter regeringens uafhængighedserklæring, men de har ikke stemt om den.

Alligevel har vestlige lande og især USA massivt støttet Kosovos løsrivelse fra Serbien og presset andre lande til også at gøre det. Men dét er hverken hykleri eller dobbeltmoral, siger EU, her har 23 af 28 medlemmer anerkendt Kosovo som selvstændig stat. Et enkeltstående tilfælde? Sagen er, at »Kosovo er sui generis « – et enkeltstående tilfælde, der »som sådan ikke kan sammenlignes med nogen anden situation«, forklarede Eus udenrigschef Mogherinis talskvinde.

Også det USA-finansierede Radio Free Europe forklarer sine lyttere, at Kosovo og Catalonien ikke kan sammenlignes: »Milošević' vold mod albanerne var værre end Francos mod catalanerne«, hedder et typisk indslag. Det er uden tvivl sandt, medmindre man tæller volden under 30ernes Spanske Borgerkrig med.

Catalonien er også anderledes ved, at catalanerne ikke har dræbt spanske betjente og bortført civile spaniere – som den kosovoalbanske guerilla gjorde med serbere fra midt i 90erne. Sådan holdtes dagen efter Radio Free Europes indslag en højtidelighed i Kosovos hovedstad, Pristina, hvor en lang række VIPere hylkede guerilla-soldaten Adrian Krasniqi.

Han »lagde fundamentet for Kosovos vej til frihed«, sagde tidligere kommandant i samme guerilla og i dag premierminister, Ramush Haradinaj. Krasniqi blev slået ihjel under guerillaens angreb på en politistation i det vestlige Kosovo præcis 20 år tidligere - mens USA endnu rubricerede den senere allierede gruppe som terrorister.

Det var dog ikke terrorismen, udenrigschef Mogherinis talskvinde gav som grund til, at Kosovo er sui generis, enestående. Faktisk gav Maja Kocijancic slet ingen grund for sin erklæring. Måske derfor er der ikke det medie på Balkan, som ikke har sammenlignet Catalonien både med Kosovo og med forskellige jugoslaviske republikkers løsrivelse i 1991-92 og med eventuelle fremtidige kandidater til uafhængighed:

Istrien, Vojvodina, Sandžak, Republika Srpska ... Indre anliggende »Jo stærkere politi-volden er, jo mere beslutsom er modstanden og den civile ulydighed«, skriver den største, albansksprogede avis i Kosovo.

»Sådan var det i 80erne i Kosovo - og i sidste uge også i Catalonien«. Netop politi-volden »synes at gøre Cataloniens uafhængighed uundgåelig«, mener (som flere andre medier i ex-Jugoslavien) Koha Ditore med henvisning til erfaringen fra Kosovo. Og tilføjer, at den spanske provins' kandidatur til uafhængighed i sig selv »gør det endnu sværere for Kosovo at blive anerkendt«.

Selv om de fleste vestlige lande plus allierede har anerkendt Kosovo, har næsten hver anden FN-stat det ikke. Det er blandt andet, fordi man tvivler på, at Kosovo er sui generis, enestående, og frygter verdens balkanisering – opsplittning i stadig mindre, til tider indbyrdes fjendtlige lande. Hvis Catalonien løsriver sig, kan frygten synes bekræftet – så mens man kunne tro, at det officielle Kosovo begejstret ville støtte med-separatisterne i Catalonien, så lyder det tværtimod køligt fra Pristina, at man »ikke kommenterer andre landes interne anliggender«.

Dermed taler Pristina på samme måde om Catalonien, som Serbien i 90erne talte om Kosovo: som Serbiens interne anliggende. Pristina og Beograd er helt enige om Catalonien: Det er en del af Spanien, erklærer præsident Vucic i sine støttebreve til Spaniens konge og regeringsleder. Spanien er et af fem EU-lande, der ikke har anerkendt Kosovo, og Serbiens tak herfor er logisk. Men også EU-Kommissionen erklærer sagen for »Spaniens indre anliggende, der må løses i overensstemmelse med Spaniens forfatning«.

Som Serbiens Vucic måske lidt skadefro siger: »Mange stormagter har leget med andre staters skæbne, men de har ikke mere lyst at lege, for nu banker ulykken på deres dør«.

Andre trusler

Catalanske paralleller trækkes f.eks. til Skotland, Nord-Italien, Corsica, Baskerlandet, Flandern og Transsylvanien – for slet ikke at snakke om Krim, Syd-Ossetien og Abkhazien, der alle er prorussiske udbryder-områder fra pro-vestlige stater (og anerkendt af Moskva, der ikke anerkender Kosovo).

Men catalanske rystelser kan især ramme det traditionelt labile Balkan. Fra talerstolen i Kroatiens parlament lød det, at regionen Istrien »bør overveje at gøre som catalanerne«. Et banner i den kroatiske del af byen Mostar, der oplevede nogle af de hårdeste kampe under den bosniske krig i 90erne, viste det catalanske flag sammen med flaget for krigens kroatiske udbryder-region – og teksten »Held og lykke. Vi er de næste«. Men der kan blive rift om den plads.

I Serbiens nordlige provins, Vojvodina, finder man for eksempel graffiti som »Vojvodina = Catalonien«, catalanske flag vajer, og regionale politikere var i Barcelona under folkeafstemningen. I Serbiens anden ende kræver lederen af Albanernes Nationalråd, at Beograd og det internationale samfund anerkender det albanske mindretals selv-arrangerede afstemning, hvor man i 1992 – midt under Jugoslaviens opløsning - »stemte for at blive del af Kosovo«. Samtidig kalder Kosovos premierminister de tre sydøst-serbiske kommuner »Øst-Kosovo« og tilbyder deres etniske albanere statsborgerskab i Kosovo. Og Kosovos præsident opfordrer Albanien til at give alle kosovo-albanere statsborgerskab.

Omvendt har lederen af den serbisk-dominerede halvdel af Bosnien længe varslet en folkeafstemning om Republika Srpska som selvstændig stat. Han hylder Cataloniens separatister og er her altså i direkte konflikt med Beograd, der støtter et udelt Spanien - men også med serberne i Nord-Kosovo.

I Kosovos nordlige syvendedel bor mestendels serbere, og i 2012 stemte næsten 100 procent af dem for ikke at anerkende Kosovos løsrivelse fra Beograd. Alle parter har siden ignoreret afstemningen (Beograd presset af Vesten), men interessant var nervøsiteten op til den.

Folkeafstemninger er farlige

En højtstående vestlig diplomat advarede om, at folkeafstemninger kan være farlige, for de skaber spændinger: »Se bare, hvordan det gik i Bosnien«, henviste han til afstemningen dér den 29.02.-01.03.1992. Dengang stemte man om Bosnien skulle holde op at være en republik i Jugoslavien og blive et selvstændigt land. Bosniens tredjedel af serbere ønskede at blive i Jugoslavien og advarede direkte om krig, hvis afstemningen gennemførtes. Det gjorde den, og krigen varede til 1995.

Det var den udvikling, som den vestlige diplomat henviste til - og fortiede eller var uvidende om, at afstemningen i 1992 blev afholdt på EU's og USA's forlangende: Man lovede de bosniske muslimer at anerkende Bosnien som uafhængig stat, hvis løsrivelse blev besluttet ved en folkeafstemning. Og så videre.

Kort sagt ændrer alle deres argumenter og standpunkter alt efter øjeblikkelig interesse – men hævder at følge universelle principper, international ret og tidløs moral. Sådan gav den instinktive reaktion fra EU-Kommissionens talsmand måske det sandeste billede: Kosovo og Catalonien »kan ikke sammenlignes«, sagde Margaritis Schinas, for i modsætning til Serbien »er Spanien medlem af EU«.

EUs grundlov garanterer hver medlemsstats »territoriale integritet«. Men måske endnu vigtigere ønsker EU efter Brexit, en svækket Merkel, euro- og emigrant-krise etc. alt andet end balkanisering og mere uvished. Sådan vil den gordiske knude af argumenter om »folkenes ret til selvbestemmelse« versus »staternes suverænitet og integritet« som de fleste andre knuder – f.eks. i forhold til Kosovo og Krim - blive hugget over med sværdet kaldet Realpolitik eller den stærkeres ret. Dér ligger al »suverænitet«.